

EDINOST

Glasilno Slovenskega političnega društva za Primorsko

»V edinosti je moč.«

»EDINOST« izhaja 2 krat na teden vsako sredo in saboto o poludne. Cena za vse leto je 6 gl., za polu leta 3 gl., za četrt leta 1 gl. 50 kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravištvu in v tračkah v Trstu po 5 kr., v Gorli in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnina, reklamacije in inserate prejema Opravištvo, via Torrente, »Nova tiskarna«.

Vsi dopisi se pošiljajo Uradništvu »via Torrente«. »Nuova Tipografia« vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznani in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Naša c. k. mornarica.

I.

Malokedaj in le površno se je naš list pečal z c. k. mornarico; naši slovenski listi v obče jej dajejo premalo važnosti in zato je slovensko občinstvo v obče še premalo podučeno o pomenu vojne mornarice za našo državo.

Denes pa se bode pred Trstom vršil mornarski manever, kakoršnega v Avstriji še ni bilo; skoraj vse avstrijske vojne ladije bodo pred Trstom zbrane, razdelé se v dva, drug drugemu nasprotna oddelka, ki bosta vojevala redno pomorsko bitko. Precej po tej bitki pa bode na Dunaju veliki svet poveljnikov mornarice pod predsedništvom samega cesarja. To vse kaže, da je v najvišjih krogih prodrlo menenje, da je treba c. k. mornarici obratiti več pozornost in skrb ter pomnožiti nje moč in veljavo.

Bitka pred Trstom bode sicer nekaj zanimivega za oči in radovednost ljudstva, kateremu so take bitke še španske vasi, ali ona ima tudi velik pomen gledé bodočnosti Avstrije, in uprav zato čutimo potrebo, da nekoliko obširnejše spregovorimo o naši c. k. mornarici.

Znano je predobro, da ima Avstrija dolgo obrežje dalmatinsko, potem istrsko in tržaški zaliv; v Dalmaciji so po vsem svetu slavnoznan mornarji, kar vse daje Avstriji sposobnost, da postane tudi pomorska vlast I. vrste, kar pa dosedaj ni bila. Kakor pa smo v člankih »Temeljni pojmovi prave državne politike« obširno razlagali, ima Avstrija tudi poklic, da raztegne svojo moč doli do Soluna in da si sčasoma prisvoji tudi Albanijo, ker si

jo sicer prisvoji Italija, ki uže davno pripravlja tam sebi ugodno polje.

Ali Avstrija tega ne bi mogla nikoli dopustiti, ker potem bi bila se svojo mornarico v vreči zavezana in ne bi nikoli mogla postati to, kar je želeli, namreč velevlad tudi na morju. — Ali uže v dosego teh ciljev je silno potrebno, da si Avstrija polagoma priskrbi toliko mornarico, da so bode mogla brez skrbi postaviti tudi na morju v boj z Italijo. Res je, da je Avstrija dobila bitko pri Visu tudi s prav nezatno pomorsko močjo; toda to zmago je več pripisovati sreči in drzovitej srčnosti »va banque« igrajočega poveljnika Tegetthoffa; nikoli pa ne bi mogla Avstrija prebiti daljše vojne na morju proti Italiji in bodisi le tudi v defenzivi (v obrambi); a na ofenzivo (napad) ni bi niti misliti ne smela. — Italija je namreč v zadnjem času podvojila svojo vojno mornarico in je denes na morju prva za Anglesko in Francosko; ona dela za to, da postane celó tako močna na morju, kakor Francija. — S takim sovražnikom na morju pa bi se Avstrija, kakor je denes osnovana nje vojna mornarica, ne mogla meriti, k večjemu bi se mogla postaviti pod zavetje močnih trdnjav v Pulji.

Kedor pa do dobrega pozna politiko vseh Italijanov brez razločka, prepričan je, da ima ital. mornarica mej drugim tudi poklic, da napade avstrijske bregove in da zdatno podpira eventualni napad ob Soči in ob Ečavi, in kedo denes ne zna, da bi bila taka vojna za takozvane neodrešene dele najbolj popularna v Italiji? Naj oficijozna Italija še toliko zagotavlja Avstriji svojo prijaznost, ljudski duh in javno menenje v Italiji je

za to, da se Avstrija popolnoma odrine od jadranskega morja, in kaj pomenja v Italiji javno menenje, tega so se menda do dobrega prepričali vsi tisti, ki so videli dogodke od leta 1848 do 1866. Smelo torej trdimo, da prijateljstvo Italije je le oportunistko, začasno, prava italijanska politika pa preži le na moment, da Avstrijo najde v zadregah, da se potem z vso silo obrne proti njej.

Da si torej Avstrija obdrži prosto roko na Jutrovem, ob enem pa tudi dobro zavaruje svoje posestvo ob jadranskih bregovih, zato je treba, da postane močnejša na morju, nego je bila dosedaj. — Strokovnjak nam morda opazi, da Avstrija zato ne more postati mogočna na morju, ker nima prekomorskih kolonij. Ta opazka ima nekoliko resnice v sebi; toda kolonij si ne more pridobiti nobena država, katera nima močne mornarice; poprej mornarica, potem še le kolonije. Ali tudi brez kolonij ima Avstrija poklic, da se nje zastava širi po morju, ker kolikor bolj raste naša obrtnija, toliko bolj potrebno postaja, da država misli na izvažanje svojih izdelkov v daljne čezmorske kraje; ali vsa ta čezmorska trgovina bode še le potem mogla razvijati se prav dobro, ako bode avstrijska zastava v vseh morjih dobro poznana in spoštovana, in k tacemu spoštovanju ni druge pomoči, nego močna vojna mornarica.

Slišali smo uže večkrat, da je kak avstrijski konzul v jutrovih deželah imel diference se zunanjiimi vladami, ali Avstrija je morala take diference vsakikrat poravnati mirnim putem, kakor je to šlo in bodisi tudi v svojo škodo; ako bi se pa mogel konzul opirati na izdatno floto, moglo bi se bilo

čestokrat kaj več doseči. Poglejmo le na Francijo, ki v tem obziru ne pozna nobene šale; ona zdaj dela konkurenco v Aziji celó na morju vsemogočnej Angleškeje. In kaj jo največ podpira v takem započetju? Gotovo le močna vojna mornarica. Vidi se torej iz tega, da Avstrija potrebuje močne vojne mornarice za to, da prvič dobro zavaruje svoje obmorske dežele; drugič da se reši jutrovo prašanje v njej ugodnem zmislu; tretjič da postane manj ali več gospodarica jadranskega in solastnica egejskega, ki je del sredozemskega, za trgovino najvažnejšega morja in četrtič, da varuje čezmorske trgovinske interese naše države in pospešuje izvoz domačih pridelkov in izdelkov.

To bi bili dokazi, ki govore za povišanje naše pomorske moči, in akoprem bi s tem zopet pomnožili državne troške z davki uže tako preobložene države, vendar državna korist tako jasno govori za to pomnoženje, da se ne bode mogoče ustavljati trošku. — Premisliti je treba, da je boljše denes kaj potrošiti, da se nevarnost zajezi, nego pa se izpostaviti nevarnosti uspešnega napada vedno prežečega sovražnika, kajti tako poplavanje države s tujo silo bi državo stokrat več stalo, nego pa bi stalo zidanje za varnost potrebnega jezca. Avstrija je res preobložena, ali še večje zlo je v finančnem obziru to, da so nekateri stanovi premalo obloženi, drugi, posebno kmet, pa preveč in ako se v tem obziru najde pravo razmerje, bode država še mogla prenašati potrebne troške, posebno pa one, kateri so namenjeni zavarovanju južnih mej proti pohlepčnosti nevarnega soseda.

Ko pa uže govorimo o naši c. k.

PODLISTEK.

Reka „Reka“.

(Povodna pripovedka.)

»Okrājni naš glavár, Je dóber gospodar: Tu várje ljudstvu smérko, Le módrí ostanimo, Tam bráni vódo Réko.«
Tako ón govóri: Slovénci ljubljéni, Pravíce se držimo. J. V. z.

Nekoliko dni poprej nego se je pričela v Bistrici obravnava zaradi prodaje vode Reke (bilo je menda prav neko sredo) namenil sem odpotovati v Šenpeter na postajo, pa ne po nujnih opravkih. Sklenol sem iti mimo Ambroziča — po novejši lepejši cesti, vodeči v smiheljsko ravan blizu tja, kder ima naš veliki in mogočni patron grof Hohenwart svojo grajščino, »Ravne« imenovano.

In res, zgodaj se skobacam iz postelje ter hitim ven »pogledat na vreme«. Jutro je bilo kaj zaspano in nebo oblačno; oblačalo je dežja. Po Vremščici in gori nad Bistrico tja do starega Snežnika so se pasle brezskrbne bele in sive megle. Vsa narava ali priroda se mi je zdela nekako otožna, čemerna in dremotna.

Vsejedno, bodi mi vreme kakoršnokoli — pojdem vendar le z doma, — mrmraje govorim sam z seboj. Urno se napravim ter hajdi — ven iz vasi skozi »Sela«. Tam pod farovškim vratom srečam staro ženo; bila je tuja, a čotasta beračica. Krevljaje mimo mene, rekla ni drugega nego: »Vodo sem pila vodo, tam le v studenci«. Sam Bog vedi, od kod je prišla

tako zgodaj po ozkem klanci poleg Blažetove graje. Urno mahnem dalje mimo cerkve sv. Nikolaja (ki ima znamenit stolp iz samega rezanega kamenja) — skozi Slatino in Dolgobrdó. Na vrhu poslednega skoči mi velik zajec iz Mihaljeve njive čez pol, ter brusí pete doli čez mejice naravnost v Adamovčovo Dolgoreber. Po blatnem kolovozu kmalo pridem pod »Zaravnje« ter stopim tó čez leseno ograjo na Dolganovčovo lóko pod »Spišastim hribom«. Koračim, koračim po zelenejši stezi naprej, kar se spomnim da imam v žepu še od večeraj komadič viržinke. No, se vé dal dejem sam pri sebi: vreme je danes »salamensko« čudno in dolgočasno; jedno malo »pofajfat« bi nikakor ne bilo napadno. Tudi imam škateljco suhih žepenic, da si potrebnega ogenjca napravim. Začnem — začnem prižigat košček viržinke a — »bes te plentaji« — prižgat je ne morem. To delo ponavljam večkrat z jedno, dvema ali več žepenicami pa — brez vspeha. Nekoliko nevoljen, nekoliko pa tako iz šaljivosti — vržem košček viržinke na stran v travo, rekoč: »Na Dolganovec, na! kadar boš loko to kosil, pa poberi oni le »mišji repek« in ga slastno »pofajfaj!«. Kakor vidim, dočakam danes še nekaj posebnega, govorim sam z seboj.

Grem svojim potom molče dalje. Zdajci zaslišim preko bližnje reke nekako zamolket glas: »Lés, oslušaj! Lés, oslušaj!«. Ta klic se mi je zdel toliko bolj čuden, ker nisem mogel zapaziti od nobene strani kakšnega človeka. Klic se je po malem prestanku ponavljal, a tako, da

je bil vedno glasnejši in bolj milosti proseč. Steza me privede kmalo na konec zožene loke prav tikoma k vodi Reki; tako blizu, da bi se je lahko z roko dotaknol. Tú mislim prekoračit leseno ograjo, a — čudo! zdela se mi je previsoka. Še nikdar poprej ni bila taka. Ogledujem in preiščlujem, kde staknem boljšo vrzel, da stopim čez, na ostrožko »gmajno«, tja pod tista čespijeva drevesa — ná! — kar zaslišim v vodi neko čudno nenavadno mrmranje in ggranje; voda se je začela vzdigovati in penče se valoviti, kakor bi hotela stopiti k meni ven iz struge. Po drevesih, rastočih na obrežju, veter je divje zašumel in veje so nad vodo nizko plahutale. Tudi nebo je bolj stemnelo. Ta prizor me je res nekoliko spravil v strah; bil sem čisto sam na samotnem kraju. Takoj se spomnim, kar sem večkrat slišal v svojih otroških letih, »da biva tú i tam v globokeji Reki *Aravo stegno*, ki se stegne po človeku, če se tam blizu koplje ter ga potegne v globočino, da se potopí. Ko vse to z nekim strahom ogledujem in preiščlujem, zaslišim na moje še večje začudenje prav blizu iz vode zopet oni ozbiljni klic: »Les, oslušaj! Les, oslušaj!«. Glas ta je bil tako milo doneč in še celo meni znan; zato me ni v večji strah spravil. Slednjič se osrčim; — v vodo gledé pa kaj ozbiljno prašam: »Kdo si ti?«. Jaz sem »reka Reka«; odgovori mi globoka voda pred menoj iz široke struge. Takoj pravim jaz: A, ti si tista voda Reka, koja nekateri našinci uže nekaj let prodajajo tržaškemu mestu? Če je res tako, potlej se mi ni treba tebe nič bati; saj si moja

znanka — moja prijateljica. O dragi mi prijatelj! pravi ona: »jaz, prav jaz, sem tista nesrečna Reka, ki me uže več let prodajajo v Trst — vsuženstvo, tako kakor delajo divjaki v srednji Afriki. O nič se me ne boj, nič! saj sem prav želela s teboj govoriti; in ker sem te od daleč videla, klicala sem te kolikor je bilo mogoče — glasno in prijazno«. A, — zato si toll žalostna in nevoljna, dejem jej jaz. Nekoliko so mi uže znane okolščine zaradi sebične kupčije. Pa ne plaši se zavoljo tega preveč; dobri tvoji prijatelji, h kojim smeš i mene prištevati, vso to kurčijo prekopicno v nič, ker ni po nobeni strani postavna. Ker vidim, da imaš odkritosrčno zaupanje do mene, poslušaj me tedaj, kako jaz o tem mislim.

Ti zlati moja Reka si v resnici istinita dika naše doline; ponos si našega ljudstva, ker druge Reke nemamo. Naravna lastnina si vseh prebivalcev na obeh straneh od Bistrice, svojega izvira, do Skocijana, kder se umikaš v temne podzemeljske dvorane. Starodavno je to ljudsko pravo. Kaj je li dolga dolina brez šumeče reke? Nič drugega nego suha neromantična pusta kotlina. Kar je vasi studenec in nevesti venec; kar je gaju ptica in polju pšenica; kar je gozdu brast, bukev in zelena smreka, to isto je dolini šumeča reka. Tako je uže stvarnik sam vredil in človek v svojej sebičneji oholosti naj bi to modro delo podiral! Aj aj! to se ne sme zgoditi.

Ti reka Reka si naša prava dobrotnica. Od prastarih časov tečeš lepo *ponižno* in *vročno* doli mimo Prema in Buj proti

mornarici, zdi se nam važno in potrebno, da še spregovorimo nekoliko tudi o njenem razvitku, o njenej zgodovini in notranji upravi, kar pa storimo v prihodnjem članku.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Cesar in cesarica sta prišla z nadvojvodinjo Valerijo 21. t. m. v Monakovo, zvečer se je cesar zopet na Dunaj vrnil, cesarica in nadvojvodinja Valerija pa v Feldafing, kder ostaneta 14 dni.

Cesar in cesarjevič Rudolf se 6. julija napotita v Pulj k mornaričnim manevrom; 7. 8. in 9. bodo veliki manevri pod poveljstvom viceadmirala Sterneka, združene bodo oklopne in torpednice. Cesar in cesarjevič skoraj gotovo 9. julija zopet na Dunaj odpotujeta. Cesarja bo spremljal državni vojni minister grof Byland-Rheidt in oba general adjutanta baron Mondel in baron Popp, cesarjeviča pa kontraadmiral grof Bombeles in krični adjutant korvetni kapitan pl. Wohlgemuth.

Po mornaričnih manevrah bode na Dunaju pod cesarjevim prvosedstvom posvetovanje zastran predugačeb v vojni mornarici in dopolnitvi vojnega brodograja.

Vojno brodograje na Donavi se ima pomnožiti. Dozdaj ste na Donavi dve vojni ladiji, namreč dva monitorja »Maros« in »Leita«, ki sta v zadnji turški homatiji jako koristna bila, ali v vojni ne bi zadoščala, zato se je neki sklenilo, da se poskrbe še drugi monitorji ali vojne ladije, ako državni zbor dovoli potrebne denarne svote.

Hrvatski deželni zbor je 23. t. m. izvršil občno razpravo o proračunu. Starčević je večkrat govoril, a vselej je bil k redu pozvan.

V hrvaškem deželnem zboru je 21. t. m. srbski klub izročil deželnemu glavarju načrt zakona zastran samouprave v pravoslavni cerkveni in šolskih zadevah in rabe cirilice. Razen predloga, naj se izvoli odsek deveterih ad hoc, zahtevala se je nujnost za omenjeni predlog.

Ogerski minister Tisza je vnovič poslal ukaz vsem županijam, naj ljudstvo svaré, da se ne seli v Ameriko, ker se izseljenecem neizrečeno hudo godí, ne le, da nemajo potrebnega zaslúška za živež, še zaničevanje in sovraštvo jih povsod proganjati. Zaukazal je dalje, naj se pri izdaji popotnih listov zelo strogo ravna, ker se izseljevanje strašno množi.

Volitve v ogerski državni zbor so dokončane; vlada ima na svoji strani 231 poslancev, katerih mnogo pa v vseh stvarih ni zanesljivih, 59 poslancev ima zmerna, 73 neodvisna stranka, 16 jih spada k narodni stranki, 10 je divjih in 17 antisemitov. Pri vsej večini, katero ima vlada,

vremenski polju. Tam zakrožiš cerkev Mamke božje na samotnem holmčku, pa teče še dalje pod škofeljski most »ta visoki« — in potlej v škofjansko jamo blizu Naklega. Ti nikder ne bučiš in se surovo ne dereš, kakor nekatere druge prevzete reke; ki jemlje bregove in podirajo mostove. Ti si našemu ljudstvu priljubljena. Vaške deklice tako rade k tebi prihajajo meh žita na glavi noseč. Kako urno in veselo jim ti obračaš velika kolesa na loparje, da je prej rumena pšenica zmleta v prebelo moko. Koliko pilarjem goníš ostre pile, da režejo cele skladalnice dragocenih žaganc in desk. Koliko praznih sodov natočiš žejnim ljudem, prišedšim z vozovi iz več krajev po tri ure daleč ob velikej suši, ki traja včas po več mesecev! In kadar nastane velika suša, da se po opaljenih tleh skorja trda dela in zemlja samih razpok žalostno zeva, — takrat se ponižna Reka spremeniš skoz noč v brezbrojne drobne soperčke, da zrak »omehčasa« in s srebrno rosico nekoliko poškrpiš čez žejne livade, »klampova« drevesa in onemoglo vinko trto, dajočo nam toli prijetno vinsko kapljico, slastno »Vremščino«. Toli krasna pet ur dolga tvoja dolina — Reka moja, po kojoj je speljana bela gladka cesta, postane scasom še bolj romantična. Nje lega, bolj mirno podnebje, nego *Vipavsko*. primerna zemlja itd. kakor navlaš je za vinograde in še posebno za sadjarstvo. Po minulih več letih postane ta dolina pravi raj kranjske dežele. Naše marljivo ljudstvo napravi malo po malo še mnogo mnogo vinogradov in zasadi še brez broja ovočnega drevja ob svojih reških straneh.

vendar tej ne bode na rožicah postljano, posebno jej bodo delali preglavico antisemit, katerim se v več stvareh pridružijo tudi poslanci drugih strank; ostrih, zbadljivih govorov ne bode manjkalo i brez škandalov tudi gotovo ne bode zasedanje.

Vnanje dežele.

Srbska skupščina je 20. t. m. sprejela davkovski zakon. Načelnik je zaradi tega skupščini čestital ter naglašal, da je skleneni zakon spomenik požrtovanja in domoljubja.

Rumunski državni zbor se je 20. t. m. zaprl. Prestolni gogor poudarja, da je predugačenje ustave i novi voilni zakon deželi v veliko blagost, ker se je dalo neodvisnosti volilcev trdno poročstvo. Kralj se je zahvalil za posestva; podarjena kroni, ker s tem darom je državni zbor pokazal, da je dedna ustavna država temeljni kamen narodnega poslopja. Vse ideje, čuti in potrebe dežele najdejo v kraljevi palači vedno gorko podporo. Krepko, modro postopanje Rumunije i nje mirni razvoj vtrjujetei povsod zaupanje. Rumunija ima denes v Evropi tako položje, da sme vesela biti.

Italijanskej vladi dela preglavico marokansko prašanje. Ne le, da je bil minister Mancini zaradi tega interpeliran v državnem zboru, tudi italijanski časniki mečejo ministerstvu polena pod noge in trde, da je zveza Italije z Nemčijo in Avstrijo postala nepotrebna, ker te dve državi nečete pritisniti na francosko vlado, ki sega po afrikanških deželah, ampak jej puščati prosto roko, kar škoduje italijanskim interesom. Sploh se kaže, da se je prijateljstvo mej Italijo od ene, in Nemčijo in Avstrijo od druge strani, v zadnjih časih nekoliko ohladilo.

Na Francoskem so se Napoleonidi zopet začeli bolj gibati. Odseki v obrežjih Seine so izvolili za svojega načelnika Casagnaca ter sprejeli dnevni red, ki potrjuje sklep, kateri je storil princ Viktor glede neodvisnosti, ter pripoznavajo njega kakor zastopnika verske svobode in demokratskega reda. Princ Viktor je izjavil, da so ta načela tudi njegova.

V francoskej poslanski zbornici je 21. t. m. ministerski načelnik naznanil, da se konferenca o egiptovskih zadevah 28. t. m. v Londonu prične.

V francoskej poslanski zbornici je bil 23. t. m. sprejet predlog, zastran nujnega obravnavanja predugačbe državne ustave ter se je obravnava takoj pričela.

Angleške vlade vabilo na konferenco za uredbo egiptovskega denarstva so sprejele vse velevlasti, le Turčija še ni odgovorila.

Severno-amerikanski senat je 20. t. m. sklenol, da se imajo odpraviti pohujšljive navade pri tako imenovanih mormonih.

Nekateri zvižani in sebični ljudje priprosto ljudstvo s tem tolažijo in motijo, da bi se prodala Tržačanom samo ponočna voda; zjutraj bi Bistrica krenola zopet v svojo staro strugo, da bi tekla čez dan po dolini proti Vremam. Ta naša dolina pa kaj malo visi in voda zjutraj spuščena v Bistrici, prilezla bi praj po polževo še le pozno popoldne pod Škofeljski most. V poletnem času o suši pa bi jo prvi mlinarji in pilarji čakali in lovili za svojo nujno porabo. Tu bi zastala po jedno, tam po dve, a drugod tudi po tri ure. Tako bi gotovo nastal velik nered in zaradi tega bi se lahko sciunile nove pravde. Tako n. pr. bi prineslo dekletce iz Košane meh žita na meljo k »Zagarji«, a tukaj jej pravijo: vode nemamo, ker nam jo je Bistričan ustavlil. Dekletce se odpravi gori k Bistričanu, a tu tudi vode ni; pilar pravi, Ambrožič nam jo je ustavlil. Gre dekletce; z mehomo k Ambrožiču, a tu jej pravijo: vode nemamo, Stružnikar nam jo je ustavlil. Ne kaže tedaj družega, nego da nese dekletce žito nazaj domov. No, tudi zdaj se voda včasih tu i tam ustavlja, a ne godi se v takej meri, kakor bi se potlej, če se Tržačanom ponočna voda odstopi. Brez privoljenja vseh vasi, ki imajo stare pravice do tebe, reka Reka, nikakor se voda nikomur prodati ne more. Košanci naj bi hoteli prodati zvonove sv. Štefana ter si dotične novce mej seboj razdeliti; kaj pokaže druge bližnje vasi k temu? Rekle bi: zvonovi so lastnina vseh faranov v Dolu; — prodati jih ne pustimo.

In taka čudna pogodba s Tržačani zaradi vode bi tudi bila čudna posebnost.

Deželni zbori.

Isterski.

Poreč, 20. junija.

(V. seja).

Predsjedja dr. Vidulić. Vlada povjerenik g. Gumer. Dr. Bubba čita zapisnik prošle sjednice. Medju ostalimi veli, da su gg. Spinčić i Laginja glede Lanišća, a Laginja i Zamlić glede Kastva govorili hrvatski, pak se nemože uzeti u obzir njihovih govorah.

Posle svršena pročitana opaža g. Laginja, da je on stvar v Kastvu i talijanskim jezikom razložio i da želi, da se to v zapisnik zabilježi.

Nekoristi gospodi većine nit talijanski razlagati. Oni jedan za drugim, pa govorili hrvatski zastupnici hrvatski ili talijanski. To se je i tečajem ove sjednice jasno dokazalo.

Gospodin predsjednik prijavlja medju ostalimi molbenicu stanovnikah Marezijah i Truškah za cestnu svezu s Koprom i Trstom. Izručio ju je i podupro g. Križanac u ime slavenskih zastupnikah. Predsjedništvo ju je izručilo financijalnomu odboru.

Prva točka dnevnoga reda bio je predlog za obranu posjedah proti lovcem. Podnio ga je bio već u prošloj sjednici dr. Canciani, a danas razložio. Razložio ga je dobrim i dobro naučenim govorom. Ima se gledati komu se sve daje oružni list, i paziti da lovcu nešetuju posjedah. Lov je luksus, a zemljište je podloga uzdržavanja većine stanovnikah Istre. Gosp. Canciani bio je s tim predlogom veoma sretan. I obie stranke sabora su ga prihvatilejednoglasno, nit članovi zemaljskoga odbora nit vladin povjerenik nije ništa prigovorio.

Posvema gladko tekla je i razprava o školskom proračunu, koj je sastavljen prema potrebam na temelju izkaza zemaljskoga školskoga vieća. Sve rubrike bile su primljene bez ikakve razprave. Izvjestitelj bio je odvjetnik iz Labina dr. Scampicchio.

Izvješće o stanju školah sa godinu 1882-3. nije prošlo tako gladko. Izvjestitelj školskoga saborskoga odbora odvjetnik u Pazinu dr. Costantini, veli, da izvješće nije različno od prijašnjih godinah, pak da bi valjale opazke prijašnjih godinah. Izrazujuć želju, da bi škole čim bolje napredovale, kaže da bi svršio. Al neke note izmedju zemaljskoga školskoga vieća i zemaljskoga odbora prihobene u novije vrijeme po ovom posljednjem daju mu povoda, da i dalje govori. Veli da se je već prije škole u Tinjnu, Lindaru, Novakih pazinskih i drugud »kroatiziralo«. U novije vrijeme da se je isto učinilo sa školam u Lovranu, Nerezinah i Draguču. Takove odluke da prouzrokuju borbe izmedju oblastih i izmedju dviju narodnostih Istre, talijanske i slavске. Tim da se preči manjinam talijanskim pristup talijanskoj kulturi. To bi imalo prestati, a prestalo bi, kad bi se posvuda u Istri gdje ima Slavah i Talijanah ustrojilo dva odjela; jedan za talijansku, drugi za slavsku djecu, pustiv roditeljem slobodno da upišu svoju djecu u koji odjel njim je drago. To da je najslobodnomnije što može biti, najpravednije i najbolje, da se povrti mir medju oblastih i narodnosti.

Prema tomu sastavljena je i njegova resolucija. Ona glasi: »1.) U školskih okružjih sa mješovitim stanovništvom, talijanskim i slavskim, ima se u svih pučkih

Vsako jutro odmašavati in odpirati, zvečer pa zapirati vodo bistro Bistrico. Točít vodo na debelo! Kaj bi k temu rekli še le naši potomci! Kazali bi s prstom v grob na one, koji bi tak »škandal« provzročili. Dobro je treba vedeti, da železna pogodba enkrat podpisana ne da se već zlomiti; zaradi tega bi utegol biti ves ta okraj pozneje vsej deželi v posmeh. Kdo to vé; zato je treba velike previdnosti.

Veš, draga moja reka Reka, tacih in jednacim uzrokov imamo tvoji prijatelji še vse polno v obrambo. Prodana ne boš. Le uteši se in vesela bodi!

Reka Reka me je zvesto poslušala in vidno se mojih besed tudi razveselila. Popolnoma se je umirila; njen obraz se je zvedril, — bila je lepa čista. Nebo se je zjasnilo in solnce je posijalo po vsej dolini. Srebrne ribice so se igraje potapljale na površji utolažene vode; slavec pa je sladko zapel blizo tam na zelenej vejici nad bistro vodo. Stotere cvetice po livadah in lokah ob reki so divno zadubtele in vsa priroda, nekako oveseljena, pokazala je zopet svoj prekrasni obraz.

Reka Reka mi je pri tej priliki nekaj prav zanimljivega povedala, kar pa sem namenol prihraniti za posebno bodočnost. Pri tem pogovoru sem kil skoraj pozabil na svoje potovanje. Na uro pogledam, a vidim da sem se tu še precej časa mudil. Za moje opravke v Šenpetri je danes nepozno, zato se od reke Reke poslovim ter vrnem domov.

Reka Reka mi je prijazno na ubo pošumljala in zašepetala: Lepa hvala! Zdrav ostani! Na svidanje!

školah upraviti kao pravilo neodolivo, razdieljenje škole u dva odjela, talijanski i slavski, pustiv slobodno roditeljem, da svoju djecu upišu u jedan ili drugi odjel.

2.) Nalaže slavnomu zemaljskomu odboru da dađe tu resoluciju do znanja cesarskoj vladi, i da, u koliko je potrebno za provedenje iste namjestiti u kojoj školi drugu učiteljsku silu, pruži pokrajinskoj školskoj oblasti potrebni naknadni kredit za pokriće odnosnih troškova.

Sličnih izjavah čita se već u saborskih zapisnicah prijašnjih godinah. Težnja njim nije druga nego da se, ma i u mješitih gdje ima samo jedno talijansko die, ustroji talijanski odjel, pak da se onda što milom što silom i hrvatsku djecu u taj odjel tjera, pak da se dađe i manjim talijanskim mjestacem talijansko lice kao što se je dalo mnogim povelim.

Proti toj izjavi zamolio je i dobio rieč g. Spinčić, te progovorio hrvatskim jezikom, usupor izjavi gosp. saborskoga podpredsjednika dra. Amorosa izrečenog u posljednjoj sjednici. To je dosljedno prema njegovoj opazki u prošloj sjednici i posve opravdano. Njemu, kao nit ikomu drugomu, dok je živ, nemože niko na svietu zabraniti hrvatski govor. Za preko dvadesetgodinjšega obstanka sabora govorili su i slavenski zastupnici uvjck talijanski. Pak šta su dosegli? Ne samo da nije talijanska većina nikad pristala uz nijedan njihov predlog smjerajući na obranu njihovih prava i probitakah, nego njim se je tajilo i pravo na obstanak u Istri. Kao da oni kao Slavani nemogu u Istri obstojati, kao da njihov jezik nejma valjanosti, kao da je Istra talijanska zemlja. Možda se s hrvatskim govorom više postigne. Svakako postiglo se je jedno, a to je, da se je u saboru glasno jasno doviknulo svim i svakomu, da Hrvati i Slovenci u Istri jesmo, i da nas već niko tajiti nemože. Uzdamo se u providnost i žilavost našega naroda, da ćemo ne samo biti, nego i svoja prava kao takovi zadobiti.

G. Spinčić pretresao je stanje školah u Istri obzirom na naukovni jezik, dokazao da se krivica ne Talijanom nego Hrvatom dogadja, pak potanje progovorio o notah, što su si jih izmienili zemaljsko školsko vieće i zemaljski odbor glede naukovnoga jezika u Lovranu, Nerezinah i Draguču, oko kojih se je i izvjestitelj većine dr. Costantini vrtio. Njegova izjava ide na to, da se odobri postupak zemaljskoga školskoga vieća glede tih školah a neodobri postupak zemaljskoga odbora. Nadalje da se savjestno izpita, kojim jezikom govore djeca pojedinih školah i na temelju toga ustanova odnosno preuredi naukovni jezik. Konačno da se odjele ustroje svuda onuda, gdje ima manjina po narodnosti najmanje 40 djece za školu. (Kako dne 18. t. m. kad je isti g. Spinčić govorio, tako su i na početku ovoga govora gospoda većine prilieno glasno razgovarala. Kasnije su umuknuli. Vlada povjerenik šaptao je nešto s predsjednikom saborskim a približio se i k podpredsjedniku i njemu nešto pošaptao. Jeli umukljenje i šapat u kakovu savezu?)

Zastupnik Laginja (hrvatski): Visoki sabore! Nebi trebalo ni spomenuti, da se posvema slažem s predgovornikom poštovanim Spinčićem, jer njegov predlog posvema odgovara pravici.

Zašto sam ustao jest to, da svečano odbijem od nas, ne vladinih ljudi nego Hrvatah, ono što je rečeno u izvješću školskoga odbora: da se naime ide za »hrvačevanjem Istre. Mi dobro znamo kako

Ko se je zavalila proti »Bistričanu«, slišal sem, kako je veselo pela: »Ne bom plazila. In se cedila. Čez bregove in mostove. Po tesnih cevah. To bi bilo greh. Mene le nikar, Siliti nikdar. Umivat tuja usta. Lahom čeva pustae. Potlej pa sem še jaz zapel: »Lovi ribič, — Ribu gladko, Če vendar ne moreš je vjeti; Točít žejni, — Vince sladko, Če hrana ne moreš odpreti.«

Z reko Reko potlej nisem več govoril; a slišal sem, da je zaradi njene prodaje vložilo 5. junija t. l. mnogo strank 130 pismenih ugovorov.

Reka Reka, naj se nikdar drugam ne steka. Kakor je bilo, tako naj bode, od veka do veka.

Reki prijatelj.

P. S. Nam se zdi, da se ni prav nič bati, da Tržačani kedaj vzamejo Reko; nekaterim tržaškim očetom in inžinirjem ni šlo nikoli ozbiljno zato, in slišali smo, da jim je celó jako ljubo, da se ljudstvo ustavlja. Sicer pa bi Reko lahko bili uže davno vzeli pri mlinih, poleg Matavuna, katere mline je mesto Trst uže davno kupilo. Tega bi jim ne bil mogel nihče braniti; — treba je le poznati politiko naših gospodov od magistrata, oni imajo neko stvar iz drata in se torej da pregibati na vse strani. Za Bistrico nočejo potrositi toliko denarja, Reke nočejo vzeti; hoste videli, da kmalo začno studirati kako drugo vodo.

Ured.

je vaša narodnost stajala dok je del ove zemlje bio pod Mlečani i dobro znamo, kako je s nami pod vladom, pod kojom smo sada. Da cesarska vlada avstrijska i onoliko pohrvačuje Istru, koliko pravica pita, davno bi častni dr. Costantini u svojoj pisarni morao imati hrvatskoga pomoćnika (t. j. i sud pazinski pisao bi hrvatski. Op. Ur.)

Pošto je isti govornik u kratko opetovao sam protest proti izrazu o pohrvaćivanju Istre u talijanskom jeziku, a od večine se nitko nije javio, kaza dr. Costantini, da ostaje pri onom, što je rekao u ime komisije. Većina prihvatila je zatim spomenutu resoluciju istoga odbora, koja u glavnom ide za tim i da se u mestih mješane narodnosti talijanske i slavenske ustroje po dve škole, svaka za svojim jezikom i da je onda slobodno roditeljem upisati djecu kamo jih volja, i tako da se odobrava nazore, koje je zemaljski odbor izrekao u raznih svojih dopisih o tom.

Dr. Fragiaco izvješćuje u ime političko-pravnoga odbora o promjenah § 40. 45 i 17 občinskoga zakona (Regolamento Comunale) i preporuča, da se prime zakonska osnova predložena od Junte malim nekimi promjenami.

Zastupnik Laginja govori obširnije o toj stvari i reče po prilici ovo: Mi ćemo ovim zakonom kupiti male škuljice, a velike pustiti i nadalje nezakpane. Mnogo je znamenitih stvari, koje bi se u občinskom zakonu imale promijeniti, nego li su ove predložene promjene. Ja ću u glavnom spomenuti samo nekoje manjkivosti občinskoga zakona. Nije točno izkazano, tko je obćini odgovoran za zla djela. Negdje stoji u zakonu, da je odgovoran glavar, negdje da je odgovorna deputacija (glavar i svi savjetnici), a nigdje nestoji, da je odgovorno cijelo zastupstvo. Ja mislim, da bi imalo biti utvrđeno, da je cijelo zastupstvo odgovorno za stvari, koje ono odlučuje, a glavar jih samo izvršuje. Zastupstvo se u istom zakonu negdje zove »zastupstvo« (rappresentanza) a negdje »odbor« (Giunta) i tako se bistrice misli mješaju.

Koncem trih godinah promjeni se cijelo zastupstvo. To nije pravo, jer se lahko dogodi, da unutar dodju posve novi ljudi, neiskusni, te promjene ono dobra, što se prvija učinili. Bolje bi bilo, da se svake dvie godine promieni samo jedno izborno tijelo, to jest trećina ili polovica zastupni-
kab.

Glavar je odgovoran za djelo občinskih plaćnika, a občinske plaćnike postavlja i imenuje zastupstvo. Ni to nije pravo.

Plaćnike občinske može sada izpuđiti svako novo zastupstvo. To se lahko dogodi po neprijateljstvo jednoga ili dvih zastupnika. Ali ako je plaćnik dobar, to nije pravo. Pisalo se je mnogo i htjeli ste već predložiti da se uredi služba tajnika občinskoga, jer itako mnoge občine ni neimaju drugoga plaćnika. Zašto niste donesli i tu promjenu? Po mojoj misli imao bi se položaj tih ljudi urediti tako, da jih kao i dosad imenuje i plaću jim odredi sama občina (zastupstvo), ali da nemogu biti maknuti od službe bez razloga, to jest ako nisu počinili zločin ili povredili drugim načinom korist občine.

Do sada imamo zakon, da se rabote moraju računati polag plaćila cesarskih franki. Ni to nije pravo. Kadgod jedan čovjek u občini ima manje plaćila nego drugi, a stvar koju misli občina učiniti pomoću rabote, mnogo više koristi njemu nego drugim. Vendar po vaših zakonih on će dati manje rabote, a imati veću korist.

Neke stvari kako na priliku škole i vode koristne su svim ljudem onoga kraja. Tu je pravo, da se samo klase učine, a da se rabote neručaju točno po plaćilu, dapače u tih stvarih morala bi svaka kuća ili svaka družina jednaku taksu platiti.

U občinskom izbornom zakonu neimamo ustanove, kojom bi se odolilo štrajkovanju manjine t. j. ako nekoliko zastupnika neće, nemože se izabrati glavar ni savjetnici. I to bismo morali promieniti, i imali smo predlog skupa s ovim, ali ga nije vidili.

To sve skupa je mnogo potrebnije promieniti, nego li ovo, što nam se je predložilo. Zato ja predlažem, neka se ove male promjene zavrgnu, pak neka se pozove Junta, da nam predloži drugu godinu sve potrebite promjene občinskoga zakona i izbornoga reda.

Na sve te temeljite razloge izkazane u talijanskom jeziku većina se nemalo nije obazrela. Ona čini se, kao da bi stajala pod šibom Junte ili bolje rekuć dra. Amorsosa. Istarski sabor kao da je postao eksekutiva volje Juntine. O i većine nitko se nenadje, da pobije prigovore naših zastupnika, ni da podčlji dobrimi razlozi svoje predloge. Može li se sloveno-hrvatski puk Istre čemu nadati od takova većine?

Kod razprave pojedinih promjenah postavila je naša stranka neke temeljite protupromjene, ali sve zaludu. Naši su htjeli, neka glavar neglasuje u sjednicah ili neka glasuje zadnji, jer ako glasuje prvi, onda će mnogi teško proti njegovomu glasu biti. Naši su htjeli, neka se sjednice

sazivaju svaki prvi mjesec od trih mjeseci, a ne svakih prvih deset dana od trih mjeseci, jer da je to premalo vremena i da mogu doći dan kasnije druge znamenite stvari, pak ne meće račun sazivati sjednicu samo za to. Naši su htjeli, da se zastupnikom najmanje šest danah prije sjednice pošalje program, o čem će se odlučivati, neka imaju lazno pripraviti se za sjednicu i dogovoriti se sa svojim ljudi i urediti na dohu svoje domaće posle. Talijani su odlučili, da je dosta tri dana.

Odbor većine predložio je, da oni, koji reku da neće glasovati, isto je kao da bi glasovali proti predlogu. Naši su rekli da to nije pošteno. Svaki koji je u zastupstvu, ima pravo i dužnost jasno i glasno reći: za to jesam, a zato nisam. Skrivajca se igrati, pak potle vani reći: »ja nisam bio za to ni proti tom«, to nevalja, jer koji muči, on će po tom novom zakonu biti proti predlogu.

Većina je poslušala predloge i razloge, pak mućala, jer jih nije znala pobiti, a napokom glasovala onako, kako je već prije odlučila.

Tim je dnevni red V. sjednice svršen.

Goriški.

Gorica, 21. junija.

Četrta seja deželne zbor se je odprla 20. t. m. ob poldeseti predpoldne. Ko se je zapisnik prejšnje seja prebral in potrdil, poroča dež. odbornik vitez Pajer o dovolitvi letne pokojnine 100 gl. bivšemu učitelju Ivanu Vouk-u. Poslanec Kocijajič, predlaga, naj se ta predlog izroči petetijskemu odseku v pretres, kakor tudi še druga dva predloga dež. odbora, in sicer, o dovolitvi odgojne podpore maloletnim otrokom učitelja Petra Jussa, in o dovolitvi odgojne podpore Aleksandru sinu rajncega učitelja Ivana Beršćaka. Predlog poslanca Kocijajiča se enoglasno sprejme. Odbornik dr. Abram poroča v imenu dež. odbora o donesku 600 gl. za pogodovanjski zalog. To poročilo se na predlog poslanca Dottori-ja izroči finančnemu odseku v pretres. Na to se seja ob 10 uri zaključil. Po zborovej seja je bila skupna tajna seja, in sicer o organizaciji deželne zavoda glahonemih. Ta seja je trajala do 2 ur popoldne.

DOPISI.

Iz Proseca, 19. junija. — V tržaški okolici se sedaj zaporedoma obhajajo procesije sv. R. T. in te procesije navadno spremlja tudi godba. Ali žalobno, da se večkrat pred Najsvetejšim igrajo taki komadi, kateri bi vse drugim prej spadali, nego pred Najsvetejšim; slišijo se večkrat napravi takih pesni, katere fantje navadno krog pojo; to pa gotovo ne vzbuja pobožnosti. Kaj bi ljudje porekli, ako bi pevec pred sv. R. T. na enkrat kako tako fantovsko zakročil! jaz sem pa tega mnenja, da je tudi vse enako, ali se taka posvetna pesen svira ali pa poje in da melodija take pesni ne povzdiguje božje česti, ampak da pobožnost vernega ljudstva moti. V nedeljo 15. t. m. se je obhajala tudi v Proseku procesija sv. R. T., katera je, kar se reča in odičenja tiče, ena izmej najlepših in veličastnejših v tržaški okolici. Najli so si pa letos Prosečani godbo iz Mavhinj na Krasu, in dobro so zadeli. Uže godcev lepa oprava (goriških veteranov z belim čopom na klobuku) se je ljudem jako dopadla. In kaj pa še le vodjal! To vam je možak, s katerim bi se lahko vsaka vojaška banda ponašala, in pa še njegova oprava! Kar je pa vsacega iznenadilo, to je bilo, da je pri procesiji svirala godba večidel melodije svetih in pobožnih pesni, kar je občinstvu jako se dopadalo in za kar mu gre občina pohvala.

Popoldne pa so nam ti vrli Mavhenci napravili na glavnem trgu godbo in sicer prav po vojaškem običaji. Igrali so več komadov iz narodnih pesni in drugih izvrstno; v izvršitvi »La stella confidente« pa so pokazali, da so v godbi pravi mojstri in da se moreje meriti tudi z marsikatero mestno godbo. V tržaški okolici je več godeb, in te godbe navadno v svojih in tudi v drugih krajih spremljajo procesije sv. R. T. V izgled naj si te godbe vzamejo vrle Mavhinjske godce in naj se tudi oni nauče kakih melodij iz svetlih in pobožnih pesni, saj mi Slovenci imamo takih na izbero in take naj svirajo mesto onih fantovskih, v procesiji pred sv. R. T. S tako godbo oni povekšajo božjo čast in umejejo pobožnost vernega ljudstva. Vsaka reč naj bo na svojem mestu.

Prosečan.

V Divači, 19. junija. — U zadnji števiki cenjene »Edinosti« sem čital dopis, dotikajoč se veličastne divaške vilenice. Gospod dopisnik pravi mej drugim, da se nek divaški plemenitaš povsodi hvalisa, da je on našel Divaško vilenico. Ker vem, da je g. dopisnik s to opomjo pušico proti meni nameril, zdi se mi umestno, da mu nekoliko odvrnem. Gospod dopisnik, kot rojeni Divačan, moral bi vedeti, da v Di-

vači ni nikakoršnih plemenitašev, temveč da smo vsi, kar nas je, preprosti, a poštteni rudečekrcvi. Svarim ga tudi za prihodnje.

Jaz se nisem nikoli in nikder hvalisal, da sem našel omenjeno vilenico in zakaj bi se, ker vse divaško ljudstvo vé, da jo je našel domači mladenič Gregor Žiberna se štirimi pogumnimi sodrugi. To naj zadodšuje za sedaj v obrambo. Dostaviti mi je še, da je sedaj vilenica zaprta, da ne bi ljudje lepih kapnikov odbijali in ven nosili. Navzlic vsej prepovedi in navzlic temu, da je jama zaprta, drznoli so se trije tiči prodreti v podzemeljske prostore in tam s prelepimi kapniki uprav vandalično gospodariti. Ujeli so jih pri tem činu trije mladeniči in upam, da ne uidejo zasluženej kazni. Z odličnim poštovanjem
Hrabrostav Obernel, trgovec.

Domače in razne vesti.

Našim naročnikom in prijateljem!

Smo na koncu prvega poluletaja, predragi rodoljubi in blagi prijatelji naši!

Časi so preresni, težavni, vzajemno delo, vzajemna pomoč le more nas varovati, hraniti in jačiti. Tako kličemo preblagim rodoljubom prošé jih, naj bi nam ostali zvesti ko dozday ter naj bi si nekoliko prizadeli, da bi pridobili v krogu svojih znancev nam novih zaveznikov! — Vabimo tedaj vse naše poluletné in četrtletne naročnike, naj blagovolé obnoviti o pravem času naročnino.

A onim našim našim naročnikom, ki svoje dolžnosti dozday uže dolgo časa niso spolnili, obudili bi radi z našim klicem zaspalo rodoljubno zavest prošé jih, naj bi vendar poslali nam pristojno naročnino, da ne bomo primorani ustavititi jim lista.

Priporoča se odličnim čislanjem Upravništvo »Edinosti«.

Cesar je daroval za Galicane, poškodovane po povodnji, 8000 gl.; v Levovu se je sestavil poseben odbor, ki nabira mile darove; dežela je po povodnji neizrečeno veliko trpela; od mnogih krajev dohajajo najzalostnejša poročila in dež še vedno lije.

Istarski deželni zbor se je večeraj z navadnim običajem zaprl; sprejel je v zadnji seji zdravstveni zakon za mesto Pulj, agrarni zakon in predrugačbo volilnega reda po vladinem predlogu.

Istrskega deželne zbor deputacija se 7. julija pokloni cesarju v Pulji pri njegovem dohodu.

Poreški škof postane vendar, kakor trdi goriška »Soča«, č. g. dr. Flapp. Torej ni pomagala spomenica.

Ljubljanski škof je postal preč. gospod dr. Jakob Missia, dosedaj še prav malo poznan gospod. Rodil se je 30. jun. 1838 pri S. Križu blizu Ljutomera na Spodnjem Štajerskem. Svoje logoslovne študije pričel je na graškem vseučilišču ter je bil potem šest let v Collegium Germanico-Hungaricum v Rimu. Leta 1863 za mašnika posvečen, ostavil je zavod z najboljšimi svedočbami ter je leta 1864 bil promoviran doktorjen svetega pisma.

Vrnivši se v Gradec, opravljal je Missia službo prefekta in učitelja na knezoškof. malem semenišču z veliko uestojto ter najboljšim vspehom. Leta 1866 postal je tajnik in dvorni kaplan škofa v Gradcu. Tudi v tej lastnosti odlikoval se le Missia v tolike meri, da ga je Sv. Oče odlikoval z dostojanstvom papeževega častnega kanonika.

V tej službi pridobil si je tako spretnost v uradnih poslih, da ga je sedanji knezoškof dr. Zwirger uže l. 1871 imenoval konzistor. tajnikom in poročevalcem v konzistoriji. Leta 1876. mu je tudi podelil izprazneno mesto kancelarja in kesnejetudi kanonika. Novi škof je nekdo jako učen gospod. Poleg slovensčine in nemščine je po polnem zmožen italijanskega in francoskega jezika. Govori se, da je naroden, vreskož plemenit gospod, tako da smejo Kranjci biti zadovoljni z novim škofom. Imenovan bi bil morda dr. Kulavec, pa on seje nekde branil zaradi slabega zdravja.

C. k. flota pred Trstom. Mej tem ko to pišemo vrši se še pomorska bitka za vajo v Tržaški luki. — V boju je 7 oklopnih, 4 na eni strani, 3 na drugi, potem kakih 12 torpednic, in 3 ali 4 manjše topovke. Lepo je videti hitro gibanje teh kolosov, okolo katerih se sukajo torpednice, kakor nadležne muhe. Ali kadar začne grometiti se ne vidi za malo časa drugega, nego gosti dim. — Vaja bode končala še le popoldne ob 2 uri. Natandnejši popis prinesemo prihodnjič. — Včeraj zvečer bil

je na čast našej floti galc-liner pri namestniku; povabljeni so bili le poveljniki ladij in najvišji uradniki. Navzoč je bil tudi nadvojvoda Št-fan. Dones zvečer pa bode velikanska veselica s plesom na »Lovcu«, katerega se vdeleži gotovo do 1000 oseb najboljših stanov tržaških. — Povabljena statudi predsedništva Čitalnice in Edinosti.

Premeščanje. Lošinski okrajni glavar, glasoviti gospod Elluscheg je premeščen na izprazneno mesto okrajnega glavarja v Pulj. Prebitzo, drugega nič.

Tržaška slovenska čitalnica je preločila slovesno otvorenje novih lokalov na prihodnjo soboto, dne 28. t. m. Po pripravah soditi, bode ta veselica kaj krasna. Obširen vrt bode razsvitljen kakor po dnevu; ali tudi dvorana in postranske sobe so bogato olišpane. Pregledali smo nove lokale in reči smemo, da tako elegantne čitalnice ni nikder, tudi v Ljubljani ne. — Velik salon za čitanje ima prelepe divane, naslonjače in pregrinjala, vse iz rumenega svilnatega damasta, krasne slike in velika zrcala vise ob stenah, mize pod zrcali so vse iz pozlačenega lesa in belega marmorja. Največa eleganca pa je v sobi za sprejem. Tudi tam vse iz svilnatega damasta, zrcala od vrha do tal, pozlačene in vdlane mize, po tleh dragocene preproge itd. V salonu za igranje so stoli, naslonjače — vse iz črne irhovine, 8 elegantnih miz s zelenim suknom pokritih, potem lep bilijard. Nadalje je še soba za konverzacijo; vrt, majhna dvorana za petje, v nje, glasovir, ormari itd.; v to in v prostorno kuhinjo je vhod z vrta. Poleg kuhinje so še razne druge sobe. S kratka, to so prostori, na katere sme ponosna biti tržaška čitalnica. — Ali v soboto bomo vse to videli še v posebnem listu.

Izleta v Gorico dne 6. julija se vdeleže tudi druga društva, ne le delal. podp. društvo. Kakor se sliši, vdeleži mnogo »Sokolov«, mnogo udov tržaške čitalnice, mnoge deputacije društev iz okolice in tudi močna deputacija društva Unione operaja, tako da bode vdeležitev jako živahna. Ker se izda le 400 listkov, ako se za časa ne oglasi večé število, zato je treba, da se listki uže precej začno kupovati, ker zadnji dan pred odpotovanjem bodo najbrže uže vsi rasprodani in zadnji dan se ne da več pomnožiti število vagonov. Listki se dobivajo v društvenem uradu, v čitalnici, v kavarni Commercio, pri denarničarju »Sokola«, v prodajalnici g. Fr. Žitka, Corsia Stadion št. 1 in pri raznih poverjenikih društev. *Tisti gospodje, ki se želé vdeležiti tudi banketa v Gorici, naj prinesó v urad del. podp. društva, ali pa v prodajalnico g. F. Žitka, najdalje do 2. julija f. 2, ali pa naj do tistega dne pošljejo enako svoto direktno bralnemu in podpor-nemu društvu v Gorico.*

»Triester Zeitung« je prinesla v predvčerajšnji števiki nek leader o slovenskej literaturi, s katerim dotični pisatelj jasno kaže, da govori, kakor slepec barvah; — a klasična je neka vest večerjanje štev. omenjenega lista. V tej očita trem okolicanom, da so nedosledni, ker so podpisali nezaupnico g. Burgstallerju, a so večjedno prejeli premijo za dobro pogodovanje iz rok g. Burgstallerja, kakor predsednika dotične komisije. Pametna gospoda od »Tr. Ztg.« se menda z logiko prepira, kajti razločevati bi vendar morala, da človek, ki je dobil premijo za pravilno pogodovanje, je njemu odmerjenega sveta, more podpisati i nezaupnico, katera graja g. B. zaradi svojevoljne določitve za pogodjenje takih občinskih zemljišč, katere bi okoličani lahko rabili v boljše namene, in pa tega, ker je zagovarjal v 19. stoletju napravo črednikov. To kaže, da vedra glava ni prav vsaka nemška glava, akoprem se za tako šopiri.

Deutsche Gründlichkeit. Ubogi Šafarik, zakaj si umrl! Nekaj imenitnega bi se bil mogel naučiti iz večerajšnje štev. »Triester Zeitung« in tako spopolniti svojo vedo. — Kresi niso slovenski običaji, ampak Kraševci so se naučili krese napravljati od nemških gorjanov. — Tako se čita v omenjenem listu, ko v nekeji notici graja okoličane iz Sv. Ivana, ker so predsednočjem na Verdclji neti i kres in okolo njega skakali. — Vso čast nemškej vedi; toda gospodje od Tr. Ztg. jo slabo zastopajo, pa vsaj ni čuda; saj niso Nemci.

Časnik L' Indipendente je ruska cenzura za vso Rusijo prepovedala.

Nov zvon so večeraj zjutraj slovesno pripeljali v Sv. Ivana. Sam mil. škof Tržaški ga je blagoslovil in potem bral Sv. mašo v cerkvi pri Sv. Ivanu. — Ljudstva iz okolice je bilo vse polno pri Sv. Ivanu; le škoda, da je dež motil lepo slavnost. Kar večeraj ni moglo biti, pa bo v nedeljo, ko se vse okolica in mnogo meščanov zbere pri Sv. Ivanu, da se vdeleže slavnostne procesije sv. Ivanske, pri kateri priliki bode tudi prikrat pel novi veliki zvon, izvrstno delo g. Samase iz Ljubljane.

Tržaške novosti:
Črna maša za rajnik cesarjem Ferdinandom bode 28. t. m. pri Sv. Justu; k maši so službeno vabljeni vsi c. k. in mestni uradi.

Društvo Unione operaja boše imelo v nedejo ob 11^{1/2} uri dopolnje veliko slavnost v *Politeama Rossetti*. Ženski oddelek društva izroči trak zastavi mej primernimi govori, godbo in petjem; zvečer pa boše ples v dvorani gostilne Aurora v bošketu.

Komisija za vodo Reko in Bistrico je poročala mestnej delegaciji Tržaškej, da je vse srenje in posameznike, ki imajo pravico do onih voda, zaslislala, a da se je nakopičilo toliko protestov, da komisija ne more nadaljevati svojega dela, dokler mestna delegacija ne presodi vseh protestov. Torej stvar uže zaspava.

Veteranskega društva veselica na vrtu *Mondo nuovo* je bila obiskana od več nego 1200 ljudi; veselica se je vršila prav lepo; tombola, 100 gl., sti dobili 2 ubogi slovenski služkinji.

Nesreča. V soboto popoldne je nek herkinski voznik peljal neko družino z Opčin v Trst; bil je malo natrkan in je konja slabo vpregel. Ko je prišel na največi klanec, pade konj in voznik znak pod kareto, en gospod, ena gospa in en otrok pa tudi iz karete v grapo. Vsi trije so se še precej poškovali in so našli pomoči v nekej bližnej hiši, močno ranjenega voznika pa so c. k. finančni stražniki odnesli v mestno bolnico. — Vozniki, ne gledajte preveč v kozarec!

Policijsko. Dva mornarja sta pokradla v soboto na nekej barki na rivi Carciotti več blaga, a policija ju je ujela in dela pod ključ. — Nekateri slaboglasni potepuhi iz visočine Sv. Alojzija pod gozdničen borovcev so vlomili zid v ondotno kampanjo g. F. Žitka, in so tam na vrtu kradi saje. To je kmet omenjenega gospoda vsled hudega lajanja psa zapazil in je hotel prepoditi lopove, ali ti so se mu postavili, eden je celo imel pri sebi puško in mu pretil, da ga ustreli, drugi pa se je pri plaženju čez zid močno pobil. Velik sunder je slišala tudi bližnja policijska patrola in je tičke ujela v gujezdu ter odpeljala tri v zapor, dva pa sta zbežala, pa ju nekda uže imajo. — To so sinovi slovenskih mater, ki so se v Trstu napojili blažene kulture. Te dni se je slišalo še o nekaterih drugih tatvinah v okolici, posebno pa prezé lopovi na sadje.

Slovenska Vila, tako se imenuje novo ustanovljeno pevsko društvo v Šklednji. Društvo je predložilo uže pravila c. k. dež. namestništvu v potrjenje. Delujočih udov je nad 40, ki se prav marljivo vadijo v p. j. Društvo se polnoštevilno vdeleži v blagoslovenja zastave bralnega in podpornega društva v 6. dan julija t. l. v Gorici. Bog daj, da bi se društvo dobro razvijalo, sebi in svojemu narodu v čast. In zopet je postavljena s tem društvom trdnjavica na obalah jadranskega morja, ter boše z bistrim očesom slovanske vile varovala, da se sovražnik ne priklati v naš tabor. Na zdravje mlademu društvu!

Reka Mirna v Istri je izstopila i mnogo škode provzročila.

O letošnjem letini dohajajo skoraj iz vseh strani neugodna poročila. — Na Kranjskem in Primorskem je v mnogih krajih toča napravila veliko škode in na Polj-kem in Českem so začele povodnji; žita trpe v mnogih krajih zaradi prevelike moče in na Pri-orskem trpi tudi grozdje. — Še bi se mnogo popravilo; ako bi nastalo lepo gorkovremje; ako pa ho še dalje deževalo, splava ves up po vodi.

V Visinjanu v Istri se je 20 t. m. odprla nova brzjavna postaja z omejeno dnevno službo.

Naznanilo Ivan Garlatti in Alojzija Garlatti, rojena Kofol, oba iz Kanala na Goriškem, vsajata si naznanjati, da sta se danes poročila.

Kanal dan Sv. Alojzija 1884.

Mlekarstvo se zove 60 strani obsežna knjiga, katero je izdal te dni tajnik kmet. društva kranjskega, g. Gustav Pirč. — Knjiga je lepopisana, nje obseg lepo vreden in zadoščuje v poduk vsem onim, ki se pečajo z mlekarstvom; v njej se nahaja 50 podob. predstavljajočih vse orodje, potrebno mlekarjem. Ne moremo zadosti toplo priporočati vsem zivnorejcem brez razločka, da si naroče to koristno knjigo.

Povodenj. Iz mnogih krajev naše države se poročila o velikih povodnjih, ki so zadnje dni provzročile grozno škodo. Največ je trpela Galicija, kder ste vsled neprestanih nalivov razvodneni reki Zana in Dnester ter veliko polja in tudi več mest poplavili. Tudi na Kranjskem je povodenj provzročila mnogo škode, cirkniško jezero, ki je bilo uže upalo, napolnilo se je z nova ter prestopilo navadne meje; pri Kostanjevici na Dolenjskem pa je izstopila Krka in zaliva široko planjavo.

Kuga. Pri Bagdadu, na levem bregu reke Tigris se je prikazala bolezen, o kateri so zurnavnik izrekli, da je kuga. Vsled tega je Perzija meje zaprla. Kuga je v teh krajih doma, in se skoraj vsako leto prikaže.

Kolera se je prikazala v Toulonu na Francoskem, več ljudi je uže umrlo; razsaja posebno mej vojno mornarico in delavci v luki; sole so se zaprle, 8000 ljudi je uže zapustilo mesto. Poročilo francoskega trgovinskega ministerstva sicer trdi, da je bolezen le sporadična, da se je izcimila iz krajnih razmer i da se ne bo dalje širila; a ljudstvo tega ne veruje, ampak trdi, da se je zanesla iz Tonkina.

Gospodarske in trgovinske stvari.

Nekaj o novošegnih bankah.

Banke zavzemajo po novejem sistemu narodnega gospodarstva neko gospo lovalno stališče nad vsemi drugimi gospodarskimi vejami. — Navadno se govori, da je denar v društvenem življenje to, kar je v življenji človeka krv, in ker je temn tako, morejo se zaznamovati banke se srcem, iz katerega se kri pretaka v žile. — Po tej teoriji so torej banke velike zaloge za neporabljeni denar, katerega potem oddajajo produktivnim rokam, katere ga potrebujejo v pomnoženje svoje in dosledno tudi občne blagosti. V praktičnem pogledu pa so banke v prvej vrsti zavodi, kateri tržujejo z denarjem in v prvej vrsti gledajo na to, da delajo dobre dobičke.

Banke se razdeljujejo v privatne, občne delničarske in državne, katere zadnje pa so tudi navadno delničarska podjetja, le s tem razločkom, da stoji pod neposredno kontrolo vlade. Nekaj takega je tudi naša narodna banka (Nationalbank). Ta zadnja ima svojo posebno privilegijo, da sme namreč izdajati bankovce. — Razločujejo se banke tudi po strokah; nekatere posredujejo le kredit trgovcem, hodisi v tekočem računnu, bodisi po eskomptiranju menjic; zopet druge posojujejo denar le na posestva in se navadno zavejo hipotekarne banke.

Imamo potem še manjše bankam podobne založne za malega obrtnika in malega kmeta.

Banke v obče so prav za prav trgovina, kakor vsako drugo trgovsko ali obrtno započetje, zato je bi se moralo s takimi podjetji prav tako postopati, kakor z drugimi privatnimi podjetji trgovinske narave; toda država jih je vzela pod posebno varstvo, za nje obstoje posebne postave in privilegije. — Ali in do kake meje je to koristno, bomo videli kesneje. — Predno pa se spustimo v podrobnejšo razpravo o bankah, zd se namu potrebno, da spregovorimo par besed o kreditu. Po našem mnenju ni je skoraj besede, s katero bi se delala tolika zloraba, kakor se dela z besedo »kredit«. Govori se, da živimo v dobi kreditnega občenja in da so naše banke glavni steber tega občenja. Ako si pa besedo »kredit« prav tolmačimo, pomenja ona sama ob sebi *zaupanje*, torej bi se moralo občenje ali gospodarstvo na podlagi kredita tako tolmačiti, da se daje ljudem, ki hočejo delati in si kaj pridobiti, novcev na posodo in sicer le na njihovo poštenje. Ali pa je temu v resnici tako? Kedor sploh pozna denarni promet, ta bo to prašanje zanikal. Gotovo je, da se dandenes mnogo posojuje, ali o osobnem zaupanju p i vsem tem ne more biti govora; morda le izjemoma. Oni, bi denar posojujejo, v prvej vrsti se brigajo za to, da jim posojila dajo kolikor mogoče visoke obresti in da kapital tako nalože, da je stvarno siguren, ne brigajo pa se za to, ako ga jemalec potrebuje za svoje delo, ali ga potrebuje za ničvredne namene.

O zaupanju v pravem pomenu torej ni govora. — Naša doba je uže taka, da se more govoriti le o splošnem nezaupanju, a ne o zaupanju. Teoretična slika banke kakor neka zaloga vsega od ene strani neporabljenega denarja, kateri potem banka zaupno na vse one različne, kateri sicer nemajo denarja v bankah, pač pa plodne ideje v glavi, zgine pri približnejem ogledanju stvari popolnoma. Skoraj vse banke delajo to, kar delajo uavadni špekulanti s kapitalom; one posojujejo denar, da iz njega ulečejo največi le mogoči dobiček, in v kolikor večji zadregi najdejo človeka, toliko bolj ga pritisnejo; zaradi tega so pa sicer na videz bolj nobel, nego kak navadni odrtnik, manj ali več pa se z njim gibljejo na enem in istem polju. Ako so banke sploh zmogljne gojiti produktivni, ali prave vrednosti množiči kredit, o tem moramo močno dvomiti.

S kreditom so torej čudna pota, in večinoma ima kredit namen izkoristenja slabšega na dobiček močnejšega. Ali ves ta kredit ustvarja vsak dan manj privilegiranih in jemlje delalnemu ljudstvu vsak dan bolj potrebna sredstva za zboljšanje svojega stanja in za ustvarjenje novih vrednostij. — S kratka banke so kredit centralizovale in baš ta centralizacija kriva je mnogo vedno večje bede delalnih stanov in vsled tega tudi z vsakim dnevom množičih se vrst nezadovoljnežev, hrepeničih po silnej socialnej prekuciji. (Dalje prih.)

Tržno poročilo.

Kava v dobrem obrajtu. — **Sladkor** — vsuki dan ceneji. — **Olja** cene nespremenjene, prav tako tudi **petrolje**, ki je denes na 9^{1/2}. — **Domači pridelki** — malo ali nič obrajtani. — **Žito gre** po trdnih cenah še precej od rok. — **Les** je dobro obrajtan. — **Seno** po gl. 1.30 do gl. 1.70 po kakovosti, Kupčija v obče slaba in mlahova.

Borsnopo ročilo.

Tudi kolera upliva na borsiance, ne sicer ker so rabločutni, temveč zato, ker imajo jako razdražene živce. Vsled telegrafničnih poročil, da je v Toulon-u na Francoskem kolera, so kurzi skoro vsih papirjev postali nekoliko nižji; osobito so bili oparjeni naši židje, zato niso imeli nobenega veselja za špekulacijo.

Dunajska Bors

dae 24. junija

Enotni drž. d. d. v bankovcih 80 gl. d. 20 kr.	81	20
Enotni drž. dolg v srebru	81	20
Zlata renta	102	10
5% avst. renta	95	60
Delnice narodne banke	857	—
Kreditne delnice	310	—
London 10 lir sterlin	121	95
Napoleon	9	70
C. kr. cekini	5	76
100 državnih mark	59	65

Poslano.*)

G. dopisniku »S Krasa« v št. 50 »Edinosti«.

G. dopisnik toži v tem dopisu, da tukajšni krajni šolski svet piše nemške napise, možno tudi nemške dopise uradnijam. G. dopisniku naj hode s tem povedano, da tukajšni kraj. šols. svet odgovarja dotičnim uradom v istem jeziku, v kojem ga kaj vprašajo, t. j. na slovenske — slovensko, a na nemške pa nemško. ker se njemu zdi to načelo pametno in pošteno; v drugih slučajih piše pa tukajšni kraj. šols. svet — slovenski.

No, sedaj pa mojo osebo smešite, kolikor vam drago; vi mi časti ne morete dati niti *odveta*. Pravi Stritar, in tako pravim tudi jaz. Z Vami se pa prepiral ne bodem.

Krajni. šols. pisatelj.

*) Za takove članke je uredništvo toliko odgovorno, kolikor mu dotični zakon vleva. Uredn.

MIRODILNICA (drogerija)
G. B. ANGELI-JA
v Trstu na lesnem trgu, 1
Ocenjena izdelovalnica čopičev; zaloga oljnatih barv lastne priprave, firneža angleškega, francoskega, nemškega itd. itd., kakor tudi vrlo izbiri
mineralnih voda, naravnost od virov naročene, vedno sveže, in jedina zaloga
laka firneža za kočije is ocenjene fabrike A. Lefranc-a v Parizu.
Žvepla I. vrste. 10—10

POPOLNO OZDRAVLJENJE
IN HITRO
vseh boleznj na živcih, epileptičnih
IN SKRIVNIH
po mojej edini metodi.
Plačati ni treba poprej dokler ni dotični popolnoma ozdravil. 4—25
Dr. prof. A. MALASPINA
ud mnogih učenih društev
106, FAUBOURG S. ANTOINE 106,
PARIS.
Posvetuje in zdravi se pismenim potem.

5000
ostankov sukna
(3—4 metre), v vseh barvah za cele moške obleke, pošilja proti povzetju po 5 gl. ostanek.
L. STORCH v Brnu
tvarina (sukno), koja se nebi dopadala, more se zamenjati.

Vozni red železnice za Trst.
Od 1. junija 1884 naprej.

Odvoz iz Trsta.

7— zjutraj (brzovlak) (I., II., III.) do Ljubljane od tam naprej I., II. razred) na Dunaj, zveza z Reko, Puljem, Bruckom, Zagrebom, Beljakom, Celovcem, Bolzanom.
7-20 zjutraj (brzovlak) (I., II., III.) v Nabrežino, Videm, Benetke, Milan, Rim.
9-10 zjutraj (omnibus-vlak) v Nabrežino, Videm, Benetke.
10— zjutraj (poštini vlak) (I., II., III.) na Dunaj, zveza z Pešto, Bruckom, Zagrebom, Karlovcem, Siskom.
4-50 popoldne (omnibus vlak) (I., II., III.) v Nabrežino, Videm, Benetke, Milan, Rim.
6-30 popoldne (poštini vlak) na Dunaj, zveza z Reko Pešto, Bruckom, Beljakom, Zagrebom, Karlovcem, Siskom, Celovcem, Bolzanom.
8-30 zvečer (kurtski vlak) (I., II., III.) na Dunaj, zveza z Pešto, Kaniso, Bruckom.
6-45 zvečer (mešan vlak) (I., II., III.) v Ljubljano, Polo, Bruck, Beljak, Alo.
9— zvečer (meš v vlak) v Nabrežino, Videm, Benetke Milan.

Dolaz v Trst.

6-30 zjutraj (mešan vlak) (II., III.) iz Ljubljane, Beljaka Celovca, Pola
7-37 zjutraj (omnibus vlak) iz Milana, Benetk.
8-48 (kurtski vlak) (I., II., III.) iz Pešte, Dunaja.
10-50 (poštini vlak) (I., II., III.) iz Dunaja, Reke, Siska Zagreba, Pešte.
7-37 (omnibus-vlak) iz Rima, Milana čez Nabrežino.
6-30 zvečer (poštini vlak) (I., II., III.) iz Dunaja, Hrvatskega, Ogrskega.
8-10 zvečer (omnibus vlak) iz Kormina čez Nabrežino.
9-52 zvečer (brzovlak) iz Italije čez Nabrežino.
10-05 zvečer (brzovlak) (I., II., III.) iz Dunaja, Ljubljane zveza z Reko.
12-30 v noči (omnibus-vlak) iz Italije čez Nabrežino.

Glasoviti želodčni liker
MATCOVICH.
Elikair nedosežen in od vseh enake vrste navspešnej v mnogovrstnih slučajih, napravljen je iz zelišč dinarskih Alp po gosp. **G. A. Matcovichu** v Koinu (Dalmacija). Zaloga v TRSTU v lekarnah Jeroniti in Serravallo, v ZADRU pri Antonu Zariču, u SIBENIKU pri Ivanu Mediču, v SPLITU pri Rafaelu Campos, v KNINU pri Simeonu Vojvodiču, kder se prodaja in odpošilja
po 70 kr. sklenica
Zavitek in porto na račun naročnika. 11—24

Najbolje in najcenejše
POHIŠTVO
v bogatej zbirki pri
IGNACIJU KRON
TRST
Via al Teatro 1 8-6
(Tergesteo).
Ilustrirani ceniki se pošljejo kamor koli brezplačno in franko.

Najboljši
papir za cigaretke
6—36 je pristni
LE HOUBLON
franc. fabrikat Cawleyov in Henryev v Parizu
Svari se pred ponarejanjem.
Pristen je ta papir za cigaretke le, ako nosi vsaki listek znakmo: „LE HOUBLON“ in doljno zavarovalno marko ter signaturo.
500 FEUILLES
FORMAT FRANCS
Cawley & Henry
17 Rue Berzeze à PARIS.